

ՀՀ ԳԱԱ Սևանա լճի պահպանության փորձագիտական հանձնաժողովի հայտարարությունը Սևանա լճից հավելյալ ջրառ իրականացնելու վերաբերյալ

ՀՀ ԳԱԱ Սևանա լճի պահպանության փորձագիտական հանձնաժողովը «Սևանա լճի մասին» ՀՀ օրենքով ստեղծված անկախ և մասնագիտական փորձաքննություն իրականացնող մարմին է: Հանձնաժողովն իրականացնում է Սևանա լճի մասին համալիր և տարեկան ծրագրերի (հաշվետվությունների), ինչպես նաև դրանց իրականացումն ապահովող փաստաթղթերի նախնական և ամփոփիչ փորձաքննություններ և տալիս է եզրակացություններ:

Ս.թ. հուլիսի 12-ին ՀՀ Ազգային ժողովն ընդունեց «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագիծը, որի համաձայն՝ Սևանա լճից լրացուցիչ բաց կտրուկի մինչև 70 միլիոն մ³ ջուր, ընդհանուր ջրառը կկազմի մինչև 240 միլիոն մ³:

Օրինագիծը Հանձնաժողով կարծիքի է ուղարկվել ՀՀ կառավարության կողմից հավանության արժանանալուց հետո, այլ ոչ նախապես: Հանձնաժողովը հուլիսի 7-ին հրավիրել է արտահերթ նիստ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության ջրային կոմիտեի ղեկավարության մասնակցությամբ՝ քննարկելու օրինագիծը: Հանձնաժողովը նշել է, որ Հրային կոմիտեի ներկայացրած տվյալները ճշգրտման կարիք ունեն: Հրային կոմիտեն հաշվարկել էր տարվա կտրվածքով 521 միլիոն մ³ ջրապահանջ, սակայն Հանձնաժողովը հաշվարկել է, որ ջրապահանջը կազմում է 390 միլիոն մ³, և Սևանա լճից հավելյալ ջրառի կարիք չկա: Բացի այդ, Հրային կոմիտեն ոռոգման ենթակա տարածքները մի դեպքում ներկայացրել է 31,3 հազար հա, մյուս դեպքում՝ 30,4 հազար հա: Տարբերությունը մոտ 1000 հա է: Հրային կոմիտեի հաշվարկով յուրաքանչյուր հեկտարի համար օգտագործվում է 16,6 մ³ ջուր, ստացվում է ընդհանուր շուրջ 16 միլիոն մ³ ջուր: Հողատարածքի տվյալները ճշգրիտ չլինելու պարագայում 16 միլիոն մ³ լրացուցիչ ջուր ապարդյուն է դուրս բերվելու լճից, ինչն անընդունելի է:

Հանձնաժողովը բացասական եզրակացություն է ուղարկել Հրային կոմիտե Սևանա լճից հավելյալ ջրառի վերաբերյալ, որում մասնավորապես նշված է. «Հաշվի առնելով վերջին տարիներին Սևանա լճի մակարդակի տարեկան կտրվածքով փոփոխությունների բացասական արժեքները և ջրի ինտենսիվ «ծաղկման» գործընթացներով պայմանավորված լճի վատթարացող էկոլոգիական վիճակը՝ Հանձնաժողովն առաջարկում է բացառել լճից օրենքով և ՀՀ կառավարության 11.05.2023թ. N704-Ա որոշմամբ

2023 թ. համար սահմանված ջրառի՝ 170 մլն մ³ չափաբանակի գերազանցումը: Առաջնորդվելով ՀՀ ՇԱՆ «Հիդրո-դերևույթաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կանխատեսումներով՝ ակնհայտ է, որ նույնիսկ 170 մլն մ³ ջրառի դեպքում Սևանա լճի մակարդակի տարեկան փոփոխությունը կլինի բացասական: Միաժամանակ հարկ ենք համարում նշել, որ այս տարվա հուլիս ամսվա հիդրոդերևույթաբանական պայմանները, ըստ կանխատեսումների, առավել նպաստավոր են 2022 թվականի համեմատ»:

«Սևանա լճի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ Հանձնաժողովի եզրակացությունն Ազգային ժողովի նիստում ներկայացնում է Հանձնաժողովի նախագահը: Եզրակացության քննարկումը կատարվում է «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

Չնայած Հանձնաժողովի բացասական եզրակացությանը՝ ՀՀ Ազգային ժողովն ընդունեց Սևանա լճից հավելյալ ջրառի օրինագիծը՝ առանց հրավիրելու Հանձնաժողովի նախագահին Ազգային ժողով, չլսելով մասնագիտական փաստարկները, այդպիսով խախտելով «Սևանա լճի մասին» օրենքով սահմանված ընթացակարգը: Մեզ համար խիստ մտահոգիչ է այս գործելաոճը:

Սևանի մակարդակի տատանումները հանգեցնում են լճի էկոլոգիական վիճակի վատթարացման: Լճի մակարդակի նվազման դեպքում տեղի է ունենում հատակային և մակերևութային շերտերի ջրերի միախառնում: Օրգանական նյութը, որ տարիներ շարունակ կուտակվել է հատակային նստվածքներում, պարարտ հող է ստեղծում, որպեսզի սննդային շղթայի առաջնային օղակը՝ ֆիտոպլանկտոնը, բուռն զարգացում ապրի և «ծաղկումների հանգեցնի»: Այս տարի Սևանում արդեն սկսվել է «ծաղկումը»: Լճում ընթանում են էկոլոգիական գործընթացներ: Դա իր ազդե-

ցությունը կունենա ինչպես լճի կենսառեսուրսների, այնպես էլ ափամերձ բնակավայրերի սոցիալական վիճակի վրա:

Երկրում սակավաջրություն հայտարարելու դեպքում պետք է հաշվի առնել, որ Սևանա լճի համար ևս սակավաջրություն է: Սևանն իր էկոլոգիական վիճակով այլևս չի կարող ջրառաջարկ ապահովել: «Սևանա լճի մասին» ՀՀ օրենքի գաղափարախոսության համաձայն՝ ջրառաջարկն է ձևավորում ջրապահանջ, սակայն մեզանում հակառակ տրամաբանությունն է գործում:

Սևանա լճի էկոհամակարգի պահպանության համար անհրաժեշտ է.

- բացառել հավելյալ ջրառը Սևանա լճից,
- Հանրապետությունում սակավաջրության դեպքում Սևանա լճից ջրառը՝ ներառյալ Հրազդան գետով ջրի ելքը, սահմանել 90 միլիոն մ³, որպեսզի լիճն ունենա դրական հաշվեկշիռ,
- Սևանա լճից ջրբացողումը և՛ գիշերվա, և՛ ցերեկվա ընթացքում կայուն հոսքով (այդ թվում՝ Աղբյուրակի ջրամբարից) իրականացնել՝ նվազեցնելով ջրակորուստները Սևան-Հրազդան հիդրոհամակարգում,
- գնահատել ջրակորուստները և միջոցառումներ ձեռնարկել ապօրինի ջրօգտագործումը բացառելու, ջրակորուստները նվազեցնելու ուղղությամբ,
- պահպանել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ջրապահանջի նորմաները,
- կրճատել ջրի գերնորմատիվային կորուստները, մշակել խրախուսման մեխանիզմներ, ջրախնայողական տեխնոլոգիա հողատեսքին համարժեք մշակաբույսեր աճեցնող հողագործների համար,
- ոռոգումը կազմակերպել գիշերային ժամերին,
- վերանորոգել ջրամբարները, մաքրել տիղմից, ջրաբերուկներից, կառուցել նոր ջրամբարներ՝ թեթևացնելու Սևանա լճի բեռը,
- ներդնել ջրառի բաշխման հաշվառման համակարգ,
- Սևանա լճի ավազանում կառուցել կենսաբանական մաքրման կայաններ, որոնք կլուծեն ափամերձ բնակավայրերի կոյուղաջրերի խնդիրը,
- ՀՀ վարչապետին կից ստեղծել Սևանա լճի հիմնախնդիրների կառավարման հանձնաժողով, որը կզբաղվի Սևանա լճի խնդիրների լուծմամբ:

ՀՀ ԳԱԱ Սևանա լճի պահպանության փորձագիտական հանձնաժողով

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին